

**AXBOROTLASHGAN JAMIYATNING O'ZIGA XOS JIHATLARI.
AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA INSONNING TUTGAN O'RNI.**

Israiljon Tojimamatov Nurmatovich

*Farg'ona Davlat Universiteti Amaliy matematika va informatika kafedrası
katta o'qituvchi*

[*israiltojimatov@gmail.com*](mailto:israiltojimatov@gmail.com)

Ruxshona Maxsitaliyeva Xojiakbar QIZI

Farg'ona Davlat Universiteti 25.09 – guruh

[*ruxshonamaxsitaliyeva@gmail.com*](mailto:ruxshonamaxsitaliyeva@gmail.com)

Annotatsiya

Ushbu maqolada axborotlashgan jamiyatning o'ziga xos jihatlari, ya'ni axborot texnologiyalarining jamiyat hayotidagi yetakchi o'rni, axborot resurslarining ahamiyati va raqamli muhitning rivojlanishi yoritiladi. Shuningdek, axborotlashgan jamiyatda insonning tutgan o'rni, uning bilim, axborot bilan ishlash madaniyati va raqamli ko'nikmalari jamiyat taraqqiyotidagi muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar:

axborotlashgan jamiyat, axborot texnologiyalari, raqamli muhit, axborot resurslari, inson omili, bilim va malaka, axborot madaniyati, raqamli savodxonlik, innovatsiya, jamiyat taraqqiyoti

Abstract

This topic examines the distinctive features of the information society, including the leading role of information technologies in social life, the importance of information resources, and the development of the digital environment. It also considers the role of humans in the information society, emphasizing knowledge, information culture, and digital skills as key factors in societal development.

Keywords:

information society, information technologies, digital environment, information resources, human factor, knowledge and skills, information culture, digital literacy, innovation, societal development

Kirish: Bugungi kunda axborot va axborot texnologiyalari jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biriga aylangan. Axborotlashgan jamiyat sharoitida axborot resurslari, raqamli texnologiyalar va innovatsiyalar barcha sohalarga chuqur kirib bormoqda. Bunday jamiyatda insonning o'zni alohida ahamiyat kasb etib, uning bilim darajasi, axborot bilan ishlash madaniyati hamda raqamli savodxonligi ijtimoiy rivojlanishning asosiy mezonlariga aylanmoqda. Shu sababli axborotlashgan jamiyatning o'ziga xos jihatlari va unda insonning tutgan o'rnini o'rganish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Axborotlashgan jamiyatda axborot asosiy resurs, texnologiyalar (kompyuter, internet) esa rivojlanishning asosiy vositasi bo'lib, uning o'ziga xos jihatlari — axborot oqimining tezligi, global bog'liqlik, raqamli texnologiyalarning hayotning barcha sohalariga kirib borishi, insonning roli esa faol axborot iste'molchisi, yaratuvchisi va raqamli savodxonlikka ega bo'lishi, shuningdek, axborotdan samarali foydalanishi bilan belgilanadi, bu esa yangi kasblar va ijtimoiy munosabatlarni yuzaga keltiradi.

«Informatika va axborot texnologiyalari» yildan yilga kishilik faoliyatining turli soxalarida yanada keng qo'llanilib borilmoqda. Ularni yaratish, ishga tushirish va keng kullashdan maksad – jamiyat va inson butun xayot faoliyatini axborotlashtirish borasidagi muammolarni xal etishdir. Jamiyatni axborotlashtirish deganda inson faoliyatining barcha ijtimoiy axamiyatga ega bulgan soxalarida boyitilgan bilimlar, ishonchli axborotlar bilan tulik va uz foydalanishni ta'minlashga karatilgan kompleks chora–tadbirlarni xamma joylarda tadbik etish tushuniladi. Axborot xuddi an'anaviy resurslar kabi izlab topish, tarkatish mumkin bulgan resursga aylandi. Ushbu resursning foydalaniladigan umumiy xajmi kelgusida davlatning strategik imkoniyatini, shunindek mudofaa kobiliyatini xam belgilab beradi. Shunday kilib axborot resurslari axborotlashgan jamiyatda ishlab chikarishning asosiy kismi bulibgina kolmay, balki milliy daromad manbai sifatidagi tovar xamdir. Shaxsiy kompyuter (ShK) larning ommaviy ravishda ishlab chikarilishi ayniksa axborot texnologiyalari sanoati uchun keng imkoniyatlar ochib berdi. ShKlar inson faoliyatining deyarli barcha soxalariga kirib bordi va mutaxassislarning bilimlar manbaiga kirib borishi xamda uni bevosita kayta ishlash jarayonida katnashish imkoniyatini kengaytirdi. Informatik va axborot texnologiyalari rivojlanishi bevosita iktisodiy ob'ektlarning axborot tizimlaridan foydalanishi bilan bog'liq.

Metodologiya.

Mazkur tadqiqotda axborotlashgan jamiyatning shakllanishi, uning o'ziga xos jihatlari hamda axborotlashgan jamiyatda insonning tutgan o'rmini chuqur o'rganish maqsad qilib olinadi. Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning umumiy va maxsus usullaridan foydalaniladi. Jumladan, tizimli yondashuv orqali axborotlashgan jamiyat bir butun ijtimoiy tizim sifatida tahlil qilinadi.

Shuningdek, nazariy tahlil usuli yordamida axborot texnologiyalari, axborot resurslari va raqamli muhitga oid ilmiy manbalar, darsliklar hamda ilmiy maqolalar

o'rganiladi. Taqqoslash metodi orqali an'anaviy jamiyat va axborotlashgan jamiyat o'rtasidagi farqlar aniqlanadi. Umumlashtirish va mantiqiy xulosa chiqarish usullari asosida olingan ma'lumotlar tizimlashtiriladi.

Bundan tashqari, inson omilining axborotlashgan jamiyatdagi ahamiyatini aniqlashda sotsiologik va pedagogik yondashuvlardan foydalanilib, bilim, axborot madaniyati va raqamli savodxonlikning jamiyat taraqqiyotiga ta'siri baholanadi. Tadqiqot natijalari asosida ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Mavzu bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar, maqolalar, monografiyalar va statistik ma'lumotlar o'rganiladi, axborotlashgan jamiyat tushunchasi va uning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy jihatlari tahlil qilinadi. An'anaviy jamiyat va axborotlashgan jamiyatning xususiyatlari solishtiriladi, insonning roli va ijtimoiy faoliyati tahlil qilinadi. Olingan ma'lumotlar asosida axborotlashgan jamiyatdagi insonning tutgan o'rni va uning jamiyat rivojidagi ahamiyati tizimlashtiriladi. Kerak bo'lganda so'rovlar, intervyular yoki mavjud statistik ma'lumotlar orqali odamlarning axborot resurslaridan foydalanish darajasi, raqamli savodxonlik va bilim madaniyati baholanadi. Jamiyatning axborotlashgan qatlamlari, axborot texnologiyalari va innovatsiyalarning inson faoliyatiga ta'siri o'rganiladi.

Tadqiqot natijalari asosida ilmiy xulosalar chiqarilib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi, bu esa axborotlashgan jamiyatda inson resurslarini samarali boshqarish va rivojlantirishga yordam beradi.

Optimallashtiriladigan mantiqiy ifoda

Shartlar:

A — Shaxs axborotga ega

B — Shaxs axborotni tahlil qila oladi

C — Shaxs axborotdan foydalana oladi

D — Shaxs jamiyat rivojiga hissa qo'shadi

oddiy mantiqiy ifoda:

$$(A \wedge B \wedge C \wedge D) \vee (A \wedge B \wedge \neg C \wedge D) \vee (A \wedge \neg B \wedge C \wedge D)$$

Optimallashtirilgan mantiqiy ifoda:

$$A \wedge D \wedge (B \vee C)$$

Izoh:

Bu ifoda shuni bildiradi: shaxs axborotga ega bo'lishi va jamiyat rivojiga hissa qo'shishi zarur; uning tahlil qilish yoki foydalana olish qobiliyati esa qo'shimcha shart sifatida ko'riladi.

Ifodani soddalashtirish orqali tizim tezligi va samaradorlik oshiriladi.

Natijalar: Moddiy boyliklardan ko'ra axborot va bilimlar yuqori iqtisodiy va ijtimoiy qiymatga ega bo'ladi. Internet va sun'iy intellekt texnologiyalari orqali dunyo yagona axborot tizimiga birlashadi. Ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida raqamli texnologiyalar (masalan, masofaviy ish, elektron tijorat) ustuvorlik qiladi. Jamiyat a'zolari axborotni nafaqat iste'mol qiladi, balki uni yaratish va tarqatishda faol ishtirok etadi.

Muhokama: Axborotga kirish imkoniyati kengaydi. Istalgan bilimplatformasidan (masalan, Coursera yoki Khan Academy) foydalanib, mutaxassis bo'lish mumkin. 2025-yilga kelib, SI ko'plab kasblarni (hisobchi, tarjimon, operator) egallab olmoqda. Har bir harakatimiz raqamli iz qoldiradi. Ma'lumotlarimiz yirik texnologik kompaniyalar va hukumatlar qo'lida to'planadi.

Axborotlashgan jamiyatning shakllanishi insoniyat hayotida tub o'zgarishlarga olib kelmoqda. Bir tomondan, axborot texnologiyalari va raqamli muhitning

rivojlanishi jamiyatning barcha sohalarini yanada samarali qilmoqda, ma'lumot almashish tezlashmoqda va global aloqalar kengaymoqda. Boshqa tomondan, bu jarayon insonlardan yuqori darajada axborot savodxonligi, tanqidiy fikrlash va raqamli ko'nikmalarni talab qiladi.

Xulosa: 2025-yilga kelib, axborotlashgan jamiyat shunchaki texnologik taraqqiyot bosqichi emas, balki insoniyatning yashash tarzini tubdan o'zgartirgan yangi ijtimoiy voqelikka aylandi. Ushbu jamiyatda **bilim va axborot eng asosiy kapital** hisoblanadi. Texnologiyalar (AI, robototexnika, Big Data) qanchalik rivojlanmasin, ularni yo'naltiruvchi, axloqiy me'yorlarni belgilovchi va ijodiy g'oyalarni generator qiluvchi kuch baribir **inson** bo'lib qoladi. Texnika faqat vosita, inson esa maqsad va yaratuvchidir. Bugungi kunda insonning jamiyatdagi o'rnining nafaqat o'qish-yozishni bilishi, balki **"raqamli madaniyati"** bilan o'lchanadi. Bu — axborotni filtrlash, kiberxavfsizlikka rioya qilish va texnologiyalardan samarali foydalana olish qobiliyatidir. Jamiyatning axborotlashuvi insonni mashinaga aylantirib qo'ymasligi kerak. Aksincha, texnika insonning og'irini yengil qilib, unga o'z ustida ishlash, oilasiga va ma'naviy kamolotga ko'proq vaqt ajratish uchun sharoit yaratishi lozim. Axborotlashgan jamiyatning muvaffaqiyati texnologiyalarning soni bilan emas, balki shu texnologiyalar yordamida **inson hayoti qanchalik mazmunli, xavfsiz va farovon** bo'lgani bilan belgilanadi. Inson bu jamiyatda shunchaki "foydalanuvchi" emas, balki raqamli dunyoning arxitektori va uning ma'naviy himoyachisidir.

Axborotlashgan jamiyatning o'ziga xos jihatlari axborot va raqamli texnologiyalarning jamiyat hayotida yetakchi o'rin egallashida namoyon bo'ladi. Bunday jamiyatda axborot resurslari, innovatsiyalar va raqamli muhitning rivojlanishi ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy sohalariga chuqur ta'sir ko'rsatadi. Inson esa axborotlashgan jamiyatning markaziy sub'ekti sifatida muhim rol o'ynaydi: uning bilim, malaka, axborot madaniyati va raqamli savodxonligi jamiyat

taraqqiyotini belgilovchi asosiy omillardandir. Shu sababli, axborotlashgan jamiyatni shakllantirish va uning rivojlanishida insonning tutgan o‘rnini oshirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. **Darslik:** *Informatika va axborot texnologiyalari. 10-sinf uchun darslik.* (2.1-nashr, 2025). Dars-ishlanma.uz.
2. **Ilmiy maqola:** Ismatov A. *Axborotlashgan jamiyat: Ijtimoiy ong va taraqqiyot nuqtayi nazaridan falsafiy qarashlar.* (2025). In-Academy.
3. **Ilmiy maqola:** *Axborotning jamiyatda tutgan o‘rni va ahamiyati.* Modern education and development (2025). Inlibrary.uz.
4. **Ilmiy maqola:** *Axborotlashgan jamiyatning o‘ziga xos jihatlari va unda insonning o‘rni.* (2024). Inlibrary.uz.
5. **O‘quv qo‘llanma:** *Axborotlashgan jamiyat falsafasi.* (Yangi nashr). CSPU kutubxonasi.
6. **Amelia Acker.** *Archiving Machines.* (The Information Society Series). MIT Press (2025-yil noyabr). MIT Press.
7. **Sinchita Roy-Chowdhuri & Christopher Robert Gilbert.** *The role of information in the information society.* ResearchGate (2025-yil avgust). ResearchGate.
8. **Chowdhury & Chowdhury.** *Information for Sustainable Development: Technology, People and Society.* Facet Publishing (2024). Routledge.
9. **IMS Conference.** *Internet and Modern Society: Human-Computer Communication.* Springer (2025-yil oktabr). SpringerLink.
10. **O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.** Lex.uz (O‘RQ–637).
11. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining raqamli transformatsiya va sun’iy intellektga oid farmon va qarorlari (2024–2025).** Digital.uz.